

ЯЛТИНСЬКА ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ: ФОРУМ ПЕРЕД ВІЛЬНЮСЬКИМ САМІТОМ

У статті автор розглядає питання про десятий форум Ялтинської європейської стратегії, який відбувся в Ялті 19-22 вересня 2013 року. Основними проблемами, які знаходились в центрі уваги цієї зустрічі, були: можливе підписання угоди про асоціацію України з Європейським Союзом, світова фінансово-економічна криза і ситуація в Сирії.

Ключові слова: Ялтинська європейська стратегія, 10-й форум, асоціація, Україна, Європейський Союз, світова фінансово-економічна криза, сирійська проблема.

В статье автор рассматривает вопрос о 10-м форуме Ялтинской европейской стратегии, который состоялся в Ялте 19-22 сентября 2013 года. Основными вопросами, которые находились в центре внимания этой встречи, были: подписание соглашения об ассоциации Украины с Европейским Союзом, мировой финансово-экономический кризис и ситуация в Сирии.

Ключевые слова: Ялтинская европейская стратегия, 10-й форум, ассоциация, Украина, Европейский Союз, мировой финансово-экономический кризис, сирийская проблема.

In this article the author examines the question of the 10th Forum of the Yalta European Strategy, which was held in Yalta on 19-22 September 2013. The main issues that were the focus of this meeting were: the signing of an association agreement with Ukraine by the European Union, the global financial and economic crisis and the situation in Syria.

Key words: Yalta European Strategy, the 10th Forum, an association, Ukraine, the European Union, the global financial and economic crisis, the Syrian issue.

На сьогодні Україна опинилась напередодні події, яка корінним чином може змінити її подальшу долю: на саміті країн ЄС, який відбудеться у Вільнюсі 28-29 листопада 2013 р., очікується підписання угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Деякі політики прирівнюють цю подію з рішенням Переяславської ради про входження України на автономних засадах до складу Московської держави.

На тривалому шляху української держави до єднання з ЄС велику роль відіграли щорічні зустрічі відомих політиків, учених, журналістів, громадських діячів і бізнесменів у Ялті в рамках організації, заснованої у 2004 р. українським бізнесменом Віктором Пінчуком, що дістала назву Ялтинська європейська стратегія (*Yalta European Strategy – YES*). Саме з цього часу починаються їхні щорічні зустрічі в Криму, де, крім українських політиків, президентів та парламентаріїв, брали участь відомі державні діячі, такі як Білл Клінтон, Тоні Блер, Александр Квасневський, Домінік Стросс-Кан, Герхард Шрöder, Шимон Перес та ін. Щорічні зустрічі YES проходять у Лівадійському палаці і збирають понад 200 політиків, дипломатів, державних діячів, журналістів, аналітиків і бізнесменів з більш як 20 країн світу.

Автор цієї розвідки присвятив Ялтинській європейській стратегії дві статті [27]. У представленому науковому доробку він ставить своєю метою дати оцінку дискусіям, які тривали на 10-му Ялтинському форумі та з'ясувати можливий вплив на рішення Вільнюського саміту щодо асоціації ЄС – Україна.

10-а Ялтинська щорічна зустріч пройшла з 19 по 22 вересня 2013 року під гаслом «Україна та світ в епоху змін: фактори успіху». На форумі були представлені понад 250 провідних представників політичних, ділових і громадських кіл з більш як 20 країн світу [19], які обговорили основні глобальні виклики та їх вплив на Україну, Широку Європу та світ.

Президент України Віктор Янукович і Президент Литовської Республіки Даля Грібаускайте офіційно відкрили 10-у Ялтинську зустріч 20 вересня. Основну увагу у своєму виступі Янукович приділив інтеграційним процесам, зазначивши, що Україна йде шляхом європейської інтеграції, але не відмовляється від співпраці зі своїм сусідом – Росією: «Україна знаходиться між двома великими монстрами – Євросоюзом та Росією – це ми відчуваємо щодня. Я дуже вдячний як нашим партнерам з Європейського Союзу, так і з Росії в розумінні цього питання. Ми не хотіли, не хочемо

і не захочемо протиставляти інтеграційні процеси: «Захід – Схід», – ми хочемо їх об'єднати. На цьому шляху Україна йде впевнено шляхом модернізації, шляхом створення умов для ведення бізнесу. Цей процес все тісніше нас об'єднує, щоб ми створили єдиний економічний простір від Ванкувера до Владивостока. Це реально можна зробити спільно». За словами лідера країни, Україні, взаємодіючи з ЄС, не потрібно вдаватися до крайнощів і відмовлятися від співпраці з РФ. Янукович зазначив, що діалог з Росією про роботу України в рамках Митного союзу Росії, Білорусі та Казахстану і Єдиного економічного простору не припиняється в тій частині, яка не суперечить правилам Світової організації торгівлі та стандартів Євросоюзу: «Україні можна приєднатися в тій частині, яка відповідає нашим національним інтересам, це потрібно, щоб ми і далі йшли шляхом інтеграції. Я впевнений, що і Росія також йтиме шляхом європейських стандартів» [31].

Даля Грібаускайте зазначила, що Україна сьогодні – в центрі уваги Європи та європейців, так само, як Європа – в центрі уваги української політики. Україні доводиться витримувати великий зовнішній тиск з боку противників євроінтеграції, але сьогодні вже ясно, що асоціація з Європою – стратегічний вибір України: «Президент України чітко наголосив, що асоціація з Європою – це стратегічний вибір України. Сьогодні цей вибір був підтверджений і тими, хто при владі, і тими, хто в опозиції. Є рішучість у підтримці прагнень України до Європи і з боку Євросоюзу, і з боку всіх європейців».

Президент Литви вказала, що Україні мусить виконати чіткі конкретні завдання для подальшої євроінтеграції: створити правові гарантії чистих і прозорих виборів: забезпечити рівні умови для всіх політичних партій і груп, організація судової системи, яка буде заснована на принципі верховенства права.

Глава Литовської республіки підкреслила, що в Європі розуміють, який тиск сьогодні відчуває Україна, яка стикається із загрозою «санкцій третіх країн, які не хочуть асоціації України з Європою. Тиск зростає. Сподіваюся, що Україна має сили протистояти цьому тиску» [6].

У дискусіях з питань євроінтеграції України виступили міністр закордонних справ Швеції Карл Більдт, європейський комісар з питань розширення та європейської політики сусідства Штефан Фюле, радник президента Російської Федерації Сергій Глаз'єв, президент Польщі Александр Кваснєвський, міністр закордонних справ Республіки Польща Радослав Сікорський, президент США у 1993-2001 рр. Білл Клінтон, держсекретар США у 2009-2013 рр. Хілларі Клінтон.

Карл Більдт висловив сподівання на прийняття всередині України рішень, які стануть кроком для інтеграції країни до європейської спільноти, а «ми, зі свого боку, говоримо, що двері для України з нашої сторони відкриті, і ми будемо вітати, щоб вона увійшла в ці двері, але ключові рішення можуть

бути ухвалені тільки в Україні і українцями. Ми сподіваємося, що вони будуть ухвалені в той час, поки ми тримаємо двері відкритими».

Більдт зазначив також, що шлях до Європи здається довшим, ніж шлях на схід, однак, він більш вигідний з економічного боку: приєднання до Митного союзу Єдиного економічного простору Росії, Білорусі та Казахстану призведе до падіння ВВП в Україні на 40 %, а зона вільної торгівлі з ЄС залишить країну в плюсі (+12 %) [2].

Штефан Фюле привітав конструктивний діалог влади і опозиції у Верховній Раді під час роботи над так званим європейським законодавством: «Дещо абсолютно приголомшливе, значне відбулося в Україні – певний консенсус, який зараз зароджується у Верховній Раді. Кількість голосів, які віддаються за європейське законодавство, яке було ухвалено нещодавно – це безпрецедентний випадок. Я сподіваюся: він дає нам певний заділ на майбутнє, що європейський порядок денний завжди стоятиме над вузькопартійними інтересами». Разом з тим, він закликав політиків України сприймати опозицію серйозніше, адже вона не може бути лише «машиною для голосування», до неї треба прислухатися [28].

Сергій Глаз'єв висловив думку, що підписання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом може призвести до дефолту в українській державі: «Якщо Україна підписує угоду про асоціацію, і внаслідок цього відбувається погіршення торгового балансу, то виникає питання, а хто заплатить за дефолт України, який стає неминучим? Українських валютних резервів у такому випадку вистачає всього лише на півроку. Загальні витрати на подолання наслідків дефолту в Україні становлять 25, а може й 35 мільярдів євро. Чи готова Європа брати на себе такий тягар фінансової відповідальності» [5].

Александр Кваснєвський, президент Польщі у 1995-2005 рр., голова ради YES, підбиваючи підсумки форуму, підкреслив, що Україна знаходиться за крок до підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом: «Україна ніколи не була так близька до того, щоб опинитися всередині європейської спільноти». Він нагадав про необхідність здійснення в Україні судової реформи (в тому числі реформи прокуратури) і реформи виборчого законодавства [9].

Думку Кваснєвського підтримав міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський. Разом з тим, він зазначив, що на форумі у Вільнюсі має бути вироблено бачення того, як Україна діятиме далі в процесі реалізації ухвалених нею реформ. За словами Сікорського, між підписанням Угоди про асоціацію та членством має пройти певний час. «У нас, наприклад, експорт зріс у 2,5 рази. Ви теж можете досягти цього, якщо підпишете цю угоду і будете її реально впроваджувати, будете боротися з корупцією, створюватимете умови для інвестицій і станете дійсно сучасною українською державою» [24].

Держсекретар США у 2009-2013 рр. Хілларі Клінтон вітала одноставність влади та опозиції

України на шляху до ЄС: «Політичні лідери, які представляють дуже різні політичні погляди, дуже різні регіони об'єдналися разом під керівництвом президента для досягнення цієї важливої мети». Вона підкреслила, що підписання угоди про асоціацію України і Європейського Союзу вигідне не тільки обом сторонам, а й усьому світові: «Ми, США, за те, щоб Україна інтегрувалася в Європу. Тісніші відносини України з Євросоюзом будуть вигідні і для України, і для Європи, і для всього світу. Угода про асоціацію і створення зони вільної торгівлі будуть означати модернізацію торгових відносин між Україною і величезним світовим ринком».

Хілларі Клінтон сказала також, що Україна володіє величезним економічним потенціалом: «Список природних ресурсів, якими багата Україна – природний і сланцевий газ, дає їй можливість рухатися вперед і стати енергетично незалежною країною». Вона зазначила також, що Сполучені Штати хотіли б залишатися другом і партнером України [12].

Білл Клінтон висловив припущення, що Україна може підписати угоду про асоціацію з ЄС і зберегти партнерські відносини з Росією: «Я думаю, що ви можете чудово існувати з Росією і бути в асоціації з Євросоюзом або бути членом Євросоюзу. У вашій історії були хороші приклади взаємодії і з тієї, і з іншою стороною» [11].

Глава Світового банку у 2007-2010 рр. Роберт Зеллік у своєму виступі висловив побоювання, що Україні в майбутньому через співпрацю з ЄС доведеться відстоювати свій суверенітет зі сходу (Зеллік, вочевидь, мав на увазі Росію).

Водночас, Зеллік висловив сподівання, що Україна має великий потенціал і скористається своїми можливостями на світовому ринку, зокрема щодо реалізації сільськогосподарської продукції, попит на яку невпинно зростає [8].

На форумі виступила й група українських політиків. Зокрема, народний депутат України і відомий бізнесмен Петро Порошенко заявив, що більше половини українців підтримують євроінтеграцію України: «Ми запитуємо в української аудиторії: чи підтримує вона Митний союз чи інтеграцію з Європою. У нас зараз, на щастя, сильно змінилося співвідношення. Вперше в нашій історії більше 50 % людей підтримують європейську інтеграцію. Менше 30 % підтримують Митний союз». За його словами, серед тих, хто за МС – літні люди, серед прихильників євроінтеграції – молодь [18].

Представник українського політикуму від опозиції Арсеній Яценюк відмітив, Вільнюський саміт у листопаді, де може бути підписана Угода про асоціацію між Україною та Євросоюзом, – лише початок шляху, потім країні потрібно доводити здатність виконувати взяті на себе зобов'язання, тому в уряді мають бути люди, які працюють на результат: «Ми передбачаємо дуже серйозні і важкі переговори, але після того, як ми підпишемо Угоду, нам доведеться також важко працювати. Нам потрібно належне, підзвітне та розумне управління.

Такий уряд нам потрібен. Дуже важливо мати в уряді тих людей, які здатні забезпечити результат і здатні трансформувати нашу країну».

На думку політика, Україна також готова відкрити нову сторінку відносин з Росією – без залякування, без погроз, з нормальним експортом, але за умови дотримання трьох «ні»: «Ні – Митному союзу, ні – російській мові як державній (в Україні), ні – військовим блокам з Росією» [33].

Інший лідер опозиції Віталій Кличко, народний депутат, очільник партії "УДАР" підкреслив, що підписання угоди про асоціацію з Європейським союзом у Вільносі – це шанс для втілення в життя системних реформ: «Ми зробимо все для того, щоб угода про асоціацію була підписана, і потім здійснюватимемо контроль, щоб її умови були виконані» [10].

Частина виступів на форумі була присвячена міжнародній та європейській безпеці. Більшу частину своєї промови генеральний секретар ОБСЄ Ламберто Заньєр присвятив боротьбі з тероризмом, контрабандою, торгівлею людьми, подоланню нестачі продуктів і ресурсів. Наслідків зміни клімату.

Зі слів Заньєра, в такій ситуації можна поводитися по-різному: «Ми можемо не рухатися нікуди, можемо рухатися вперед, щоб вигравали всі сторони, і ми можемо працювати над найслабшою ланкою, щоб зміцнити весь ланцюжок». Генсек ОБСЄ зазначив, що, крім того, «нам потрібні належні стратегії... Жодна країна, жодна організація не може сама змінити світ на краще – потрібно будувати стратегії з міжнародним співтовариством, з різними регіонами, ми повинні розуміти речі однаково» [7].

Багатьох європейських політиків турбувало питання фінансово-економічної кризи в країнах ЄС. Канцлер Німеччини у 1998-2005 рр. Герхард Шрьодер зазначив, що країнам Європи, які входять до Європейського Союзу, потрібно більше політичної єдності: «Неможливо мати стабільну спільну валюту і контролювати тільки монетарну політику, потрібно, щоб була можливість контролювати і фінансову сферу, і економіку, і соціальну політику теж» [29]. Прем'єр-міністр Італії у 2011-2013 рр. Маріо Монті закликав керівників держав Європи відмовитися від популізму, від взаємних звинувачень і думати про стабільність: «Політичні лідери повинні припинити працювати за своїх міністрів фінансів і робити ту роботу, на яку їх найняли: думати, як зробити Європу політично стабільнішою» [16].

Колишній директор-розпорядник МВФ Домінік Стросс-Кан заявив, що Європа стикається з проблемами нестачі лідерів, які могли б не тільки взяти на себе відповідальність за долю Європи, а й запропонувати континенту програму руху вперед: «Європа нам сьогодні потрібна більше, ніж коли б то не було. Але сьогодні і складнощів більше, ніж будь-коли». Перешкодою на шляху розвитку Європи є політичний популізм лідерів і зростання націоналістичних настроїв у європейських суспільствах.

Стросс-Кан з жалем констатував, що не бачить серед європейських лідерів людини, здатної перекопати свою країну та інші країни в необхідності

поглиблення співпраці в рамках ЄС і подальшого розвитку ідеї єдиної Європи, хто міг би ефективно протистояти партикуляризму і націоналізму [25].

Строс-Кан зауважив, що Європейському Союзу все важче приймати консолідовані рішення в питаннях економіки. Україна готова приєднатися до країн ЄС, але союзи країн є не твердими, жорсткими, а досить текучими, досить гнучкими. Європейський союз знаходиться зараз навіть в не в рідкому, не в текучому стані, а в газоподібному. Досить скоро йому буде неможливо приймати рішення. Для того, щоб приймати рішення, потрібен консенсус увесь час, але досягти його з двадцятьма вісьмома країнами стає все важче [26].

Економічні проблеми превалювали у виступах багатьох політиків, вчених і бізнесменів, частина з них була присвячена енергетичній політиці. «Енергозбереження, нові технології видобутку газу і розробка відновлюваних джерел енергії – шлях до енергетичної незалежності для будь-якої країни», – так висловився экс-міністр енергетики США і колишній губернатор штату Нью-Мексико Білл Річардсон. На його думку, міжнародний енергетичний ландшафт в останнє десятиліття помітно змінився: статичний раніше, тепер він дуже рухливий. І причиною тому стала «сланцева революція» і поширення нових технологій видобутку і транспортування газу. Початок розробки сланцевого газу в багатьох країнах кардинальним чином вплинув на їх економіку та міжнародні відносини.

Зокрема, США на сьогодні просувається до повної енергонезалежності завдяки відкриттю нових покладів нафти і сланцевого газу, а також системній роботі в напрямку досягнення енергоефективності та енергозбереження. Сьогодні ціна на газ у США в 3-4 рази нижче, ніж у Східній Європі, яка залежна від постачання газу з Росії і Середньої Азії. Крім того, «сланцева революція» дозволила США створити 2,5 млн. нових робочих місць. Відновлювані джерела енергії поки що досить затратні. Але їх необхідно розвивати. Сьогодні, повідомив Річардсон, 116 з 140 країн-членів ООН планують розвивати саме поновлювані джерела енергії [20].

У той же час экс-глава ЦРУ США Девід Петреус, виступаючи на Ялтинському форумі, заявив, що США мають великий інтерес до енергоресурсів у Перській затоці і виступають за свободу плавання і безпеку в цьому регіоні [17].

Віце-прем'єр-міністр України Юрій Бойко зазначив, що наступне десятиліття стане часом конкуренції між традиційними і поновлюваними енергоресурсами: «До попереднього десятиліття ми говорили, що відбувається технічна революція у виробництві сланцевого газу, технічна революція у виробництві альтернативних видів енергетики. Сьогодні змінюється стан енергоринку. В наступному десятилітті, на мою думку, нові джерела енергії, які розвиваються все краще і краще, створять нормальну конкуренцію з традиційними енергоресурсами» [3].

Окремі учасники дискусії виступили стосовно фінансових проблем. Дискутуючи з американським

економістом, экс-міністром фінансів США Ларрі Саммерсом, головний економічний коментатор газети «Financial Times» Мартін Вульф переконаний, що стимулювання споживання, яке лежало в основі економічного розвитку в до кризовий період себе вичерпало: «Система працювала на основі того, що багаті люди позичали гроші біднішим. Але це не спрацювало!». Вульф вважає, що сьогоднішня зростаюча нерівність – як між людьми, так і між країнами – пов'язана з «кредитної моделлю»: «Вона в багатьох країнах нестабільна. Від цього ростуть кредитні мильні бульбашки» [4].

Голова правління російського банку ВТБ Андрій Кості звернув увагу присутніх на постійне зростання ролі регіональних валют – китайського юаня і російського рубля: «Я бачу, що є дуже великий потенціал для розвитку регіональних валют. З ростом ролі китайської економіки долари і євро залишаться основними валютами світу, а на регіональному рівні ми очікуємо такі валюти, як юань, на території СНД – рубль» [14].

Значну увагу в дискусії було приділено економічним проблемам України та перспективам подальшого розвитку її економіки і торгівлі в разі підписання угоди про асоціацію з ЄС. Професор школи бізнесу Леонарда Стерна при Нью-Йоркському університеті Нуріель Рубіні зауважив, що економічні проблеми України багато в чому подібні з поточною ситуацією на інших ринках, що розвиваються, зокрема, в Індонезії та Південній Африці.

На думку Рубіні, економіку цих країн об'єднує дефіцит поточного рахунку, бюджетний дефіцит, рецесія і висока інфляція. Також важливим фактором є парламентські або президентські вибори, які в цих країнах відбудуться через 12-15 місяців. «Мої прогнози негативні. Оскільки в усьому світі будуть підніматися процентні ставки, це буде робити істотний вплив на ринки. Можливі корекції і дефолти».

На його думку, зниження цін на сировину буде впливати на металургію і сільське господарство. А ціни на газ – зокрема, для Туреччини, Індії та України – будуть як і раніше високими. Основна причина такого стану справ полягає в тому, що ці країни не проводять структурних реформ у необхідному обсязі і з необхідною глибиною і не знижують тиск на приватні підприємства [21].

Нуріель Рубіні вважає, що упродовж найближчих п'яти років розвиток економіки в глобальному вимірі буде визначатися чотирма ключовими трендами, які намітилися вже сьогодні. З його точки зору, першим чинником є підвищення процентної ставки: «Ера нульових ставок закінчується, і вже дуже скоро процес пошуку грошей буде рухатися у зворотному напрямку».

Другим чинником стане уповільнення зростання в китайській економіці, яке призведе до зміни самої економічної моделі в КНР. За прогнозами Рубіні, показники зростання в Китаї вже в цьому році знизяться з торішніх 10-11 % до 7,5 %, а до 2015 року – навіть до 6 % в річному вимірі.

Третім чинником стануть економічні та фінансові ризики, що зберігаються в Єврозоні: «Незва-

жаючи на те, що загроза колапсу і виходу Греції та Італії послабилася, європейські економіки, як і раніше, залишаються крихкими. Слабке зростання, анемічна економіка, не вирішена проблема конкурентоспроможності».

Нарешті, четвертий фактор розвитку економіки в найближчі роки – зміна балансу між попитом і пропозицією в енергетичній сфері. Він буде змінюватися під впливом розробок сланцевого газу в багатьох країнах – насамперед, у США та Латинській Америці. Попит на енергоносії росте повільно. Однак, ситуації в Сирії, Ірані, Лівії, Єгипті можуть внести корективи в сьогоднішній стан справ. «Реальність геополітичних «шумів» на енергоринку залишиться», – прогнозує Рубіні. – «І це буде підвищувати ціни на енергоресурси – більшою мірою, ніж це очікувалося раніше» [22].

Екс-міністр фінансів США Ларрі Саммерс зупинився на проблемах освіти. Нормальні циклічні умови розвитку економіки в сучасному світі відновлюються вкрай повільно. Породжені економічною кризою дисбаланси ставлять під сумнів ключовий принцип сталого розвитку – впевненість у тому, що діти будуть жити краще, ніж батьки.

«Центральною рисою здорового суспільства є впевненість батьків, що їхні діти будуть жити краще, ніж вони, – підкреслив Ларрі Саммерс. – Сьогодні в більшості розвинених країн ця теза піддається сумніву. У Європі сьогодні мало молодих людей, які знайшли себе в кар'єрі. У Японії молодь не впевнена у майбутньому через безперервний процес старіння населення».

Внаслідок цього, сьогодні дуже багато важливих процесів в економіці і соціальному житті є некерованими – наприклад, питання працевлаштування та освіти молоді. «Сьогодні в Сполучених Штатах зростає перше покоління, чії діти не будуть краще освічені, ніж їхні батьки. Саме це приводить нас до повільного зростання економіки», – підкреслив Ларрі Саммерс, зазначивши, що недостатній освітній рівень є одним із серйозних перешкод на шляху до економічного зростання [23].

Колишній генеральний директор Світової організації торгівлі, президент Інституту Жака Делора «Наша Європа» Паскаль Ламі висловив думку, що Україні належить зробити базовий вибір між двома основними моделями торговельної політики, що існують у світі: «Перша з них – модель, якої дотримуються члени ЄС або євразійського співтовариства, зокрема – Німеччина, Франція, Казахстан. У рамках цієї моделі функції визначення торгової політики по суті передаються наднаціональному органу. Другої моделі дотримуються Мексика, Норвегія, Швейцарія, Канада та інші країни. Вона припускає, що країна зберігає суверенітет торгової політики і пристосовується до умов та правил торгівлі у глобальному і регіональному масштабах».

На його думку, для України оптимальною є друга модель – модель збереження суверенітету торгової політики. Такий вибір екс-гендиректор СОТ радить з кількох причин. По-перше, торгові умови в Україні істотно відрізняються від торгових умов як в Європі,

так і в Євразії. По-друге, товарообіг України приблизно в рівних пропорціях поділений між ЄС і Євразією. Нарешті, на торгівлю в Україні впливають нетарифні бар'єри.

Саме тому найкращим сценарієм для України йти за прикладом Мексики, яка сьогодні має угоди про зону вільної торгівлі як з США, так і з ЄС, розробляє аналогічні угоди з азіатськими країнами. Але яку б стратегію Україна не вибрала, в решті решт має значення внутрішня здатність пристосувати економічну політику до економічного тиску та викликів сучасного світу [15].

«Угода про асоціацію України з Євросоюзом, яка буде підписана у Вільносі в листопаді поточного року, принесе великі переваги для обох сторін», – заявив міністр закордонних справ України Леонід Кожара. Він нагадав, що Україна – це кузня кваліфікованих професійних кадрів у багатьох галузях економіки, найбільша транспортна мережа. Україна володіє технологіями та досвідом реалізації масштабних проектів у високотехнологічних галузях. Вона – одна з найбагатших на природні ресурси країн Європи. Її геополітичне становище робить Україну важливим фактором миру і стабільності у Східноєвропейському регіоні і на всьому Євразійському континенті.

Особливе значення, підкреслив Леонід Кожара, має майбутнє підписання між Україною та ЄС Угоди про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі. Це відкриває можливості не тільки для сторін Угоди, а й для всього континенту. «Україна, разом з іншими країнами Східного партнерства, може стати об'єднуючою ланкою у створенні зони вільної торгівлі на просторі від Лісабона до Владивостока», – зазначив міністр [13].

Прем'єр-міністр України Микола Азаров відзначив, що в процесі розробки Угоди про асоціацію в Україні була пророблена велика технічна робота, яка буде продовжена після Вільнюського саміту: «Після підписання угоди нам належить масштабна робота про переорієнтацію всіх наших технічних норм і стандартів на європейські стандарти». Він спростував інформацію про те, що впровадження євростандартів якості буде перешкодою для торгівлі з країнами Митного Союзу і, зокрема, з Росією. Адже сама Росія, переглядаючи свої стандарти якості, рухається до європейських норм. Будуть також продовжені реформи, спрямовані на дерегуляцію економіки, дебіюкратизацію процедур відносин між владою і бізнесом, диверсифікації газових поставок [1].

Торкаючись економічних проблем, президент України Віктор Янукович заявив, що Україна готова працювати з усіма партнерами щодо залучення інвестицій в економіку країни. Він зазначив, що інвестиційна привабливість України сьогодні в кілька разів більша, ніж у високорозвинених країнах: «Є різні оцінки інвестиційної ємності України. Ми оцінюємо її приблизно в 500 мільярдів доларів». Президент закликав міжнародних інвесторів активніше вкладати кошти в економіку України і висловив готовність влади працювати з усіма партнерами в

питаннях створення сприятливого інвестиційного клімату та гарантій захисту інвестицій [30].

Щодо ситуації в Сирії, то ця тема конкретно прозвучала лише у виступі Януковича: «Я хотів би від України запропонувати участь наших спеціалістів, українських технологій для знищення хімічної зброї в Сирії. Ми маємо цей досвід, маємо пересувні установки, запатентовані Україною, які вже на практиці показали свою ефективність. Ми готові разом зі спеціалістами їх задіяти для якомога швидшого знищення хімічної зброї в Сирії. Це наша конкретна пропозиція» [32].

Підведемо деякі підсумки. По-перше, черговий Ялтинський форум відобразив думки та ідеї відомих світових політиків, вчених, державних діячів, працівників ЗМІ на інтеграційні процеси в Європі й Азії, на ключові економічні й фінансові проблеми. По-друге, напередодні важливого для України Вільнюського саміту, учасники Ялтинської зустрічі підтримали прагнення України укласти угоду про асоціацію з Європейським Союзом, незважаючи на кризові явища в самому ЄС. По-третє, в деяких виступах промовці недвозначно вказували на факти тиску на Україну з боку Росії, однак підкреслювали, що угода про асоціацію з ЄС аж ніяк не заважає підтримувати добрі стосунки України з країнами Митного союзу, зокрема з Росією.

По-четверте, учасники дискусії жваво обговорили економічну ситуацію в Європі, зокрема енергетичні питання. Ця дискусія засвідчила, що країни, які мають недостатні енергетичні ресурси, докладатимуть всіх зусилля на диверсифікацію джерел постачання енергоносіїв, на створення альтернативної відновлюваної енергетики. Вказувалося, що політична й економічна ситуація в Європі нестабільна й вимагає рішучих кроків до відновлення стабільності.

По-п'яте. Соціальні проблеми на зустрічі не знайшли належного висвітлення в дискусіях. Лише американський економіст Ларрі Саммерс виявив стурбованість про зниження рівня освіти молоді та її працевлаштування.

По-шосте. Учасники форуму висловили задоволення стосовно єдності української влади і опозиції в діях щодо подальшого розвитку євроінтеграції України, однак у виступах лідерів опозиції прозвучали нотки недовіри до сучасної української влади забезпечити успішну реалізацію майбутньої Вільнюської угоди.

Нарешті, по-сьоме. Можна припустити, що в разі підписання у Вільнюсі угоди про асоціацію України з підвищиться рейтинг партії регіонів і особисто Віктора Януковича, зважаючи на президентські вибори в Україні у 2015 р.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азаров Микола. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС дасть імпульс для подальшої модернізації економіки України [Електронний ресурс] / Микола Азаров. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/podpisanie-soglasheniya-ob-assotsiatsii-s-es-dast-impuls-dlya-dalneyshey-modernizatsii-ekonomiki-ukrainy-nikolay-azarov>.
2. Більдт Карл. Європа залишає двері для України відкритими [Електронний ресурс] / Карл Більдт. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/evropa-zalishaye-dveri-dlya-ukrayini-vidkritimi-karl-bildt>.
3. Бойко Юрій. Наступні 10 років – час конкуренції між традиційними і поновлюваними енергоресурсами [Електронний ресурс] / Юрій Бойко. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/>.
4. Вульф Мартін. «Кредитна модель» розвитку економіки вичерпала себе [Електронний ресурс] / Мартін Вульф. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/kreditna-model-rozvitku-ekonomiki-vicherpala-sebe-martin-vulf>.
5. Глазєв Сергій. Підписання угоди про асоціацію з ЄС може призвести до погіршення торгового балансу України [Електронний ресурс] / Сергій Глазєв. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/podpisanie-soglasheniya-ob-assotsiatsii-s-es-mozhet-privesti-k-uhudsheniyu-torgovogo-balansa-ukrainy-sergey-glazjev>.
6. Грібаускайте Даля. Сьогодні у нас є історичний шанс зв'язати Європу з Україною [Електронний ресурс] / Даля Грібаускайте. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/sogodni-u-nas-ye-istorichniy-shans-zvyazati-yevropu-z-ukrayinoyu-dalya-gribauskaite>.
7. Заньєр Ламберто. Поодинокі глобальні виклики неможливо побороти [Електронний ресурс] / Ламберто Заньєр. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/v-odinochku-globalnye-vyzovy-ne-poborot-gensek-obse>.
8. Зеллік Роберт. Україні, можливо, в майбутньому доведеться знову боротися за суверенітет [Електронний ресурс] / Роберт Зеллік. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/ukraine-vozmozhno-v-budushchem-privesti-na-snovu-borotsya-za-suverenitet-eks-glava-mirovogo-banka>.
9. Квасневський Александр. Україна ніколи не була так близька до ЄС, як зараз [Електронний ресурс] / Александр Квасневський. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/ukrayina-nikoli-ne-bula-tak-blizka-do-yes-yak-zaraz-oleksandr-kvasnyevskiy>.
10. Кличко Віталій. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС – можливість для втілення системних реформ в Україні [Електронний ресурс] / Віталій Кличко. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/podpisanie-soglasheniya-ob-assotsiatsii-s-es-vozmozhnost-dlya-voploshcheniya-sistemnyh-reform-v-ukraine-vitaliy-klichko>.
11. Клінтон Білл. Україна може бути з Європою, не сварячись з Росією [Електронний ресурс] / Білл Клінтон. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/ukrayina-mozhe-but-i-z-yevropoyu-ne-svaryachis-z-rosiyeyu-bill-klinton>.
12. Ключові меседжі Державного секретаря США (2009-2013) Хілларі Клінтон, що прозвучали на 10-й Ялтинській щорічній зустрічі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/klyuchovi-mesedzhi-derzhavnogo-sekretarya-ssha-2009-2013-hillari-klinton-shcho-prozvuchali-na-10-iy-yaltinskiy-shchorichniy-zustrichi>.
13. Кожара Леонід. Україна може стати об'єднуючою ланкою в процесі створення простору вільної торгівлі від Лісабона до Владивостока [Електронний ресурс] / Леонід Кожара. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/ukrayina-mozhet-stat-obedinuyayushchim-zvenom-v-protsesse-sozdaniya-prostranstva-svobodnoy-torgovli-ot-lissabona-do-vladivostoka-ministr-inostrannyh-del-leonid-kozhara>.
14. Костін Андрій. У юаня велике майбутнє, – глава російського ВТБ [Електронний ресурс] / Андрій Костін. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/u-yuanya-bolshoe-budushchee-glava-rossiyskogo-vtb>.
15. Ламі Паскаль. Україну чекає вибір між двома моделями торгової політики [Електронний ресурс] / Паскаль Ламі. – Режим доступу: <http://yes-ukraine.org/ua/news/ukrayina-predstoit-vybor-mezhdu-dvumya-modelyami-torgovoy-politiki-eks-gendirektor-vto-paskal-lami>.

16. Монті Маріо. Європейським лідерам потрібно відмовитися від популізму [Електронний ресурс] / Маріо Монті. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/evropeyskim-lideram-nuzhno-otkazatsya-ot-populizma-eks-premjer-ministr-italii-monti>.
17. Петреус Девід. США підтверджують свій енергоінтерес в Перській затоці [Електронний ресурс] / Девід Петреус. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/>.
18. Порошенко Петро. Майбутнє України – в євроінтеграції [Електронний ресурс] / Петро Порошенко. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/budushchee-ukrainy-v-evrointegratsii-petr-poroshenko>.
19. Процишин Вадим. Домашня репетиція перед Вільнюським самітом / Вадим Процишин // Урядовий кур'єр. – 2013. – 21 вересня.
20. Річардсон Білл. Україна рухається по правильному шляху в енергетичній сфері [Електронний ресурс] / Білл Річардсон. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/ukraina-dvizhetsya-po-pravilnomu-puti-v-energeticheskoy-sfere-eks-ministr-energetiki-ssha>.
21. Рубіні Нуріель. Відсутність структурних реформ і високий тиск на приватний бізнес породжують макроекономічні та фінансові проблеми [Електронний ресурс] / Нуріель Рубіні. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/otsutstvie-strukturnyh-reform-i-vysokoe-davlenie-na-chastniy-biznes-porozhdayut-makroekonomicheskie-i-fiskalnye-problemy-rubini>.
22. Рубіні Нуріель розповів в Ялті про фактори, які визначатимуть розвиток економіки протягом найближчих п'яти років [Електронний ресурс] / Нуріель Рубіні. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/nuriel-rubini-rasskazal-v-yalte-o-faktorah-kotorye-budut-opredelyat-razvitie-ekonomiki-v-techenie-blizhaysih-pyati-let>.
23. Саммерс Ларрі. Недостатній рівень освіти молоді в кінцевому підсумку стримує економічне зростання [Електронний ресурс] / Ларрі Саммерс. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/nedostatniy-riven-ovsviti-molodi-v-kintsevomu-pidsumku-strimuye-ekonomichne-zrostannya-larri-sammers>.
24. Сікорський Радослав. Україна за крок від асоціації з ЄС [Електронний ресурс] / Радослав Сікорський. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/ukraina-v-shage-ot-assotsiatsii-s-es-radoslav-sikorskiy>.
25. Строс-Кан Домінік. Європа – це не кордони, Європа – це ідея [Електронний ресурс] / Домінік Строс-Кан. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/evropa-eto-ne-granitsy-evropa-eto-ideya-stross-kan>.
26. Строс-Кан Домінік. ЄС знаходиться в газоподібному стані [Електронний ресурс] / Домінік Строс-Кан. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/yes-znahoditsya-v-gazopodibnomu-stani-stross-kan>.
27. Тригуб П. М. Ялтинська європейська стратегія (YES) / Петро Микитович Тригуб; ЧДУ ім. Петра Могили // Наукові праці. – Т. 171. – Вип. 159. Історичні науки. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – С. 80–89; Тригуб О. П., Тригуб П. М. Ялтинська європейська стратегія: перспективи євроінтеграції України / Олександр Петрович Тригуб, Петро Микитович Тригуб // Історичний архів: Наукові студії. – Вип. 10. – Миколаїв, 2013. – С. 114–122.
28. Фюле Штефан. Європейська повістка дня вище вузьких політичних амбіцій [Електронний ресурс] / Штефан Фюле. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/evropeyska-povistka-dnya-vishche-vuzkih-politichnih-ambitsiy-shtefan-fyule>.
29. Шрьодер Герхард. Країнам Європи потрібно більше політичної єдності [Електронний ресурс] / Герхард Шрьодер. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/stranam-evropy-nuzhno-bolshe-politicheskogo-edinstva-gerhard-shreder>.
30. Янукович Віктор. Інвестиційна ємність України – 500 мільярдів доларів [Електронний ресурс] / Віктор Янукович. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/investitsiy-na-yemnist-ukrayini-500-milyardiv-dolariv-prezident-viktor-yanukovich>.
31. Янукович Віктор. Україна впевнено йде шляхом євроінтеграції [Електронний ресурс] / Віктор Янукович. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/ukrayina-vpevnenno-yde-shlyahom-evrointegratsiyi-viktor-yanukovich>.
32. Янукович Віктор. Україна пропонує допомогу у знищенні хімічної зброї в Сирії [Електронний ресурс] / Віктор Янукович. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/ukrayina-proponuye-dopomogu-u-znishchenni-himichnoyi-zbroyi-v-sirii-viktor-yanukovich>.
33. Яценюк Арсеній. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС – лише початок шляху [Електронний ресурс] / Арсеній Яценюк. – Режим доступу : <http://yes-ukraine.org/ua/news/pidpisannya-ugodi-pro-asotsiatsiyu-z-yes-lishe-pochatok-shlyahu-arseni-yatsenyuk>.

Рецензенти: Тодоров І. Я., д.і.н., проф.;
Морозов А. Г., д.і.н., проф.

© Тригуб П. М., 2014

Дата надходження статті до редколегії 28.10.2013 р.

ТРИГУБ Петро Микитович – доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Чорноморського державного університету ім. Петра Могили.

Коло наукових інтересів: євроінтеграція, краєзнавство, міжнародні відносини.